Гайд для вчителів до історії

ЯК ПРАЦЮЄ ІНФОРМАЦІЯ?

Школа Ельфів

Рекомендуємо для уроків географії під час опрацювання таких тем:

КЛАСИ	ТЕМИ З ГЕОГРАФІЇ
6-9 класи	▢ Сучасні друковані та електронні джерела географічної інформації.

Пропонуємо використати сюжет історії для дослідження джерел інформації та перевірки новин про події та явища у світі.

Допомагаємо учням зробити наступний крок у роботі з інформацією: не лише ставити запитання **«Звідки це відомо?»**, а й простежувати походження повідомлень, знаходити першоджерела, зіставляти відомості й оцінювати їхню достовірність.

ВАЖЛИВО ЗНАТИ!

- ▢ **Не перетворюйте урок на змагання з викриття фейків. Незвичайна інформація не обов'язково є неправдивою.**
- ▢ **Не ототожнюйте кількість повідомлень / публікацій із кількістю незалежних підтверджень.**
- ▢ **Пам'ятайте, що знайдене першоджерело саме по собі не гарантує достовірності інформації.**

Матеріали для роботи.

ПРОПОНУЄМО ІДЕЮ ДО УРОКУ «ЯК ЗНАЙТИ ПЕРШОДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ?»

План уроку:

01 Мотивація: кому довіряти?

02 Ельфійський інструментарій: Компас джерел

03 Географія в новинах: від заголовка до першоджерела

04 Попрактикуймо самостійно: ваш хід, детективи!

05 Рефлексія: що змінилося?

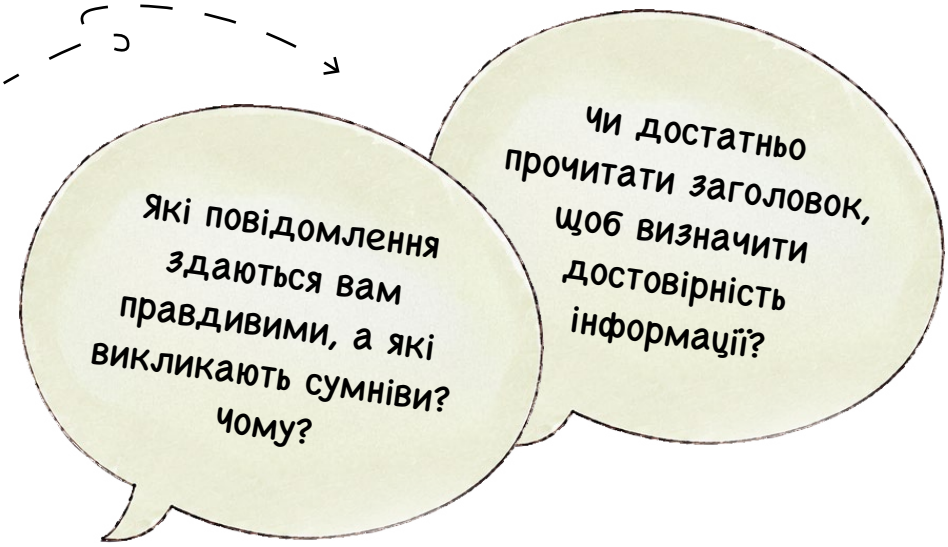
06 Від уроку до щоденної звички: «Ельфійське розслідування»

01 МОТИВАЦІЯ: КОМУ ДОВІРЯТИ?

Запропонуйте учням ознайомитися із заголовками географічних новин.

- ○ Еверест «підріс» майже на метр. Тепер це офіційно.
- ○ Україну сколихнув землетрус: який регіон опинився в епіцентрі?
- ○ Вчені виявили сьомий континент Землі.
- ○ На Землі з'явиться новий суперконтинент Амазія: вже названо дату.
- ○ Видно з космосу: Китай будує «велику стіну» із сонячних панелей у пустелі.

Запитайте в учнів:

Не розкривайте відповіді одразу. Запропонуйте учням повернутися до своїх припущень наприкінці уроку.

Зверніться до фрагмента історії «Як працює інформація?», в якому Марта та її друзі знаходять старішу версію оголошення.

ФРАГМЕНТ З ІСТОРІЇ

— Тоді ми знайшли джерело!

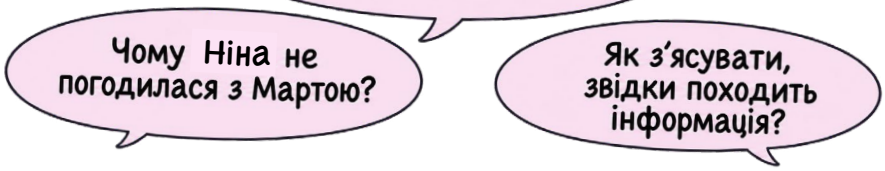
— Ми знайшли старішу версію, — поправила Ніна.

— А хіба це не те саме?

— Не обов'язково. Ми ще не знаємо, чи саме тут вона з'явилася вперше.

Запитайте в учнів:

Підведіть учнів до висновку:
знайти повідомлення — ще не означає встановити його походження. Для перевірки інформації потрібно знайти першоджерело.

За потреби зверніться до визначень, наведених в історії.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Це людина, документ, сайт, установа чи інший ресурс, з якого ми отримуємо інформацію.

ПЕРШОДЖЕРЕЛО

Це джерело, де інформація виникла або була оприлюднена вперше.

02 ЕЛЬФІЙСЬКИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ: КОМПАС ДЖЕРЕЛ

Нагадайте учням, що наприкінці історії Марта та її друзі отримують від Самітника особливий інструмент — **Компас джерел**. На відміну від звичайного компаса він допомагає не визначати напрямок руху, а з'ясовувати походження інформації.

ЗВІДКИ ЦЕ ВІДОМО

ДЕ З'ЯВИЛОСЯ ВПЕРШЕ?

Звідки взялося повідомлення? Чи не скопіювали його з іншого сайту або чату?

ЧИ МОЖНА ЗНАЙТИ ПЕРШОДЖЕРЕЛО?

Чи можемо ми знайти того, хто повідомив про подію безпосередньо, або документ, на якому ґрунтується новина?

Продемонструйте схему:

Запропонуйте учням визначити, які з наведених джерел можуть допомогти перевірити новину **«Еверест "підріс" майже на метр. Тепер це офіційно»**.

Зверніть увагу на **медіа** як одне із джерел географічних відомостей.

МЕДІА

Це сукупність засобів, каналів і технологій, які використовують для передавання, зберігання, створення та поширення інформації.

Обговоріть, чому навіть новини, які ґрунтуються на реальних фактах, потребують перевірки.

ЯК ДОБИРАТИ Й ПЕРЕВІРЯТИ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ?

Звертайтеся до різних джерел

Не обмежуйтеся однією публікацією. Шукайте інформацію в кількох джерелах, зокрема незалежних одне від одного.

Порівнюйте факти

Якщо відомості різняться, з'ясуйте причини розбіжностей. Не поспішайте з висновками.

Перевіряйте походження інформації

Звертайте увагу на:
автора, дату публікації, використані дані та посилання на першоджерело.

03

ГЕОГРАФІЯ В НОВИНАХ: ВІД ЗАГОЛОВКА ДО ПЕРШОДЖЕРЕЛА

Поверніться до заголовка **«Еверест "підріс" майже на метр. Тепер це офіційно»**. Запропонуйте учням прочитати новину **на сайті BBC News Україна** та перевірити її за допомогою Компаса джерел.

КОРОТКА ДОВІДКА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

У грудні 2020 року Непал і Китай спільно оголосили уточнену висоту Евересту — 8848,86 м. Це на 86 см більше за показник, який раніше широко використовували.

Еверест розташований на кордоні Непалу й Китаю. Непал використовував Бенгальську затоку як старт відліку висоти, а китайські геодезисти — рівень Жовтого моря.

Для уточнення висоти гори фахівці провели нові геодезичні вимірювання із застосуванням супутникових і наземних технологій. Результати узгодили й офіційно оприлюднили представники обох країн.

Запропонуйте учням дослідити новину за допомогою Компаса джерел:

- **Де з'явилося вперше?** Коли та ким було оголошено нову висоту Евересту?
- **Чи можна знайти першоджерело?** Які офіційні повідомлення або результати вимірювань підтверджують наведені дані?

Обговоріть результати:

- Чи означає уточнення висоти Евересту, що гора справді виросла майже на метр?
- Чи точно заголовок передає зміст новини? Яке враження він створює?

Нагадайте учням про **слова-гачки**, з якими вони ознайомилися в історії «Як працює інформація?».

СЛОВА-ГАЧКИ

Слова й вислови, які привертають увагу та викликають сильні емоції, щоб нам захотілося одразу відреагувати або поширити повідомлення.

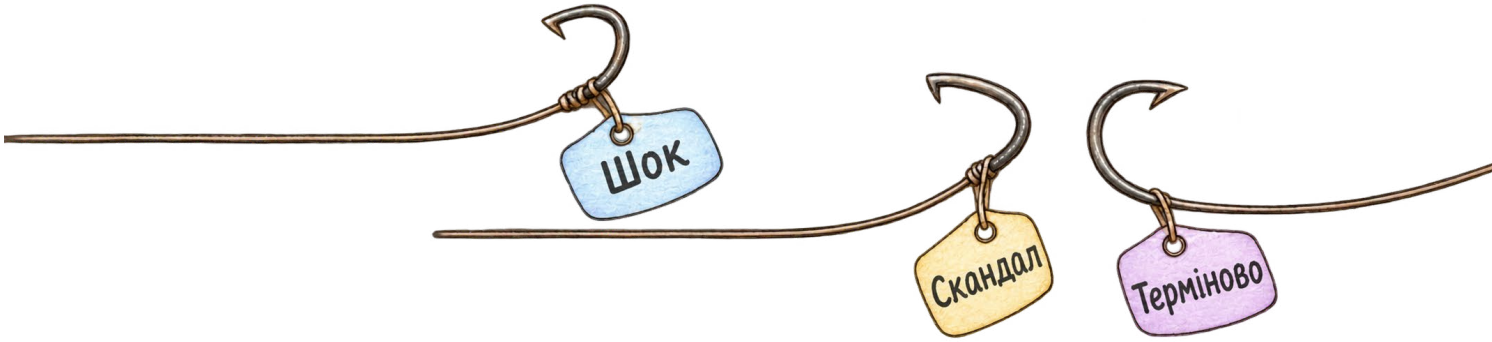
Поясніть, що слова-гачки можуть використовувати в **клікбейтних заголовках**, які привертають увагу завдяки сенсаційним формулюванням, перебільшенням або інтризі. Іноді такі заголовки створюють хибне враження про зміст новини.

Запитайте в учнів:

Запропонуйте учням сформулювати альтернативний заголовок, який точніше передає зміст новини.

Підведіть учнів до висновку: новина про Еверест має реальне підґрунтя, однак заголовок може створювати хибне враження про причини зміни показника. Насправді йдеться про уточнення результатів вимірювання.

Для перевірки інформації важливо не лише знаходити першоджерела, а й з'ясовувати, що саме підтверджують наведені дані. Слова-гачки самі по собі не свідчать про неправдивість новини, але є приводом уважніше проаналізувати її зміст.

04 ПОПРАКТИКУЙМО САМОСТІЙНО: ВАШ ХІД, ДЕТЕКТИВИ

Запропонуйте учням об'єднатися в групи й обрати для дослідження один із заголовків, запропонованих на початку уроку, або самостійно знайти новину, яка їх зацікавила.

Завдання для груп:

- **Прочитайте новину повністю**. З'ясуйте, про яку географічну подію, явище чи дослідження в ній ідеться.
- **Скористайтеся Компасом джерел:** визначте, звідки вона походить і чи можна знайти першоджерело.
- **Знайдіть** додаткове незалежне джерело та порівняйте наведені відомості.
- **Визначте**, чи відповідає заголовок змісту новини та чи містить він слова-гачки.
- **Сформулюйте висновок**: що вдалося підтвердити, що потребує уточнення, а що залишилося невідомим?

Запропонуйте групам коротко представити результати розслідувань, пояснивши, на які джерела вони спиралися та чому вважають їх надійними.

НАГОЛОСІТЬ!

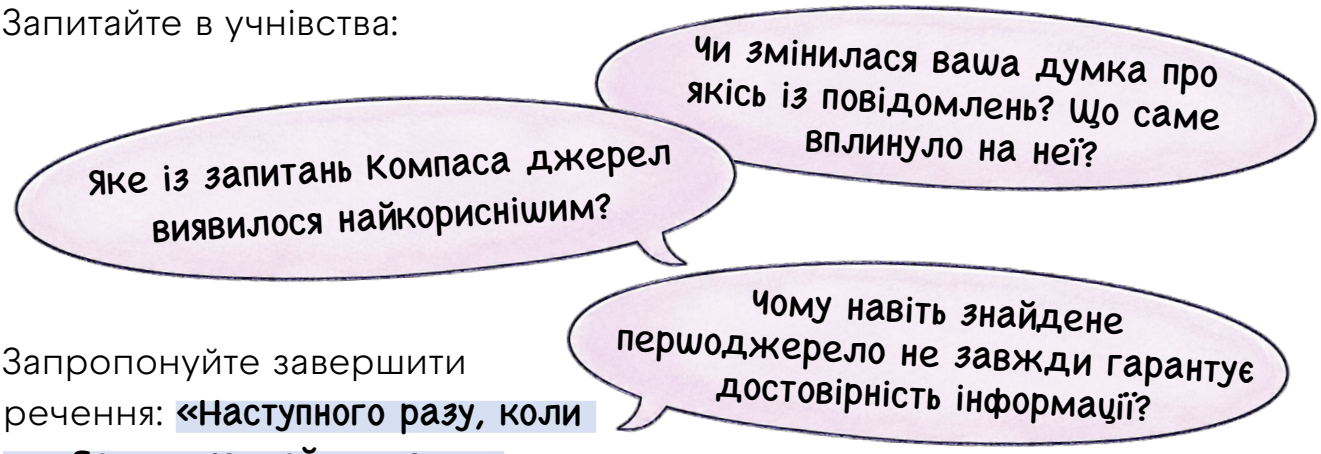
Результатом дослідження не обов'язково має бути однозначний висновок «правда» або «фейк». Іноді відомостей недостатньо для перевірки, а іноді достовірні факти подано в оманливий спосіб.

05 РЕФЛЕКСІЯ: ЩО ЗМІНИЛОСЯ?

Поверніться до припущень, які учні висловили на початку уроку.

Запитайте в учнівства:

Запропонуйте завершити речення: **«Наступного разу, коли я побачу незвичайну новину, спочатку я…»**.

06 ВІД УРОКУ ДО ЩОДЕННОЇ ЗВИЧКИ: «ЕЛЬФІЙСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ»

Уміння знаходити першоджерела та критично оцінювати інформацію формується не лише на уроці. Продовжити цю роботу вдома допоможе **гайд для батьків**, підготовлений до історії.

Запропонуйте родинам долучитися до «Ельфійського розслідування». Нехай діти разом із дорослими оберуть новину, яка їх зацікавила або здивувала, і спробують простежити її шлях за допомогою Компаса джерел: з'ясувати, де інформація з'явилася вперше та чи можна знайти першоджерело.

Так Компас джерел поступово може стати звичним інструментом перевірки інформації в повсякденному житті.

Школа і родина мають спільне завдання: допомогти дитині відповідально діяти в інформаційному просторі. Коли дорослі разом із дітьми досліджують походження повідомлень, порівнюють відомості та не поспішають із висновками, вони показують, що критичне мислення — це не лише тема уроку, а й повсякденна практика.